

Asia: VN/1531/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Syöpäjärjestöt kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä koskien lakia alkoholilain muuttamisesta. Syöpäjärjestöt on lausunut jo aiemmassa vaiheessa vireillä olleeseen lakimuutokseen 28.8.2024.

Lakia muutettaisiin siten, että mahdollistettaisiin alkoholiyhtiö Alko Oy:lle sekä toimijoille, joilla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, alkoholijuomien verkkokauppa sekä muut jakeluun ja noutoon perustuvat vähittäismyyntikonseptit, kuten alkoholijuomien toimitus. Ehdotuksen mukaan muutokset toteutettaisiin ikärajavaivonta turvaten. Esitys pohjautuu pitkälti hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta HE 173/2024 vp, joka annettiin eduskunnalle 10.10.2024. Mainituksessa esityksessä ehdotettiin alkoholijuomien toimittamisen mahdollistamista kotimaan vähittäismyyntistä ja alkoholiyhtiöstä, mutta esityksellä ei olisi selkeytetty alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevaa sääntelyä.

Syöpäjärjestöt vastustaa hallituksen esitystä samoin perustein kuin aiemmin antamassaan lausunnossa. Alkoholilain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi. Nyt lausuntokierroksella oleva esitys ei edistä lain tavoitetta, sillä alkoholin saatavuuden parantaminen lisää alkoholin kulutusta. Alkoholi on jo vuonna 1988 luokiteltu luokan 1 karsinogeeniseksi eli syöpää aiheuttavaksi aineeksi. Samaan karsinogeeniluokkaan kuuluvat myös mm. tupakka ja asbesti. Vastaavasti kuin tupakkalaissa todetaan tuotteen sisältävän myrkyllisiä aineita, myös alkoholilaissa tulee todeta, että kysymyksessä karsinogeeninen aine. Näin ollen alkoholia ei voida rinnastaa muihin tuotteisiin.

Alkoholi lisää syöpäriskiä myös ylipainon kautta. Alkoholi sisältää runsaasti energiaa, mutta ei ravintoaineita, minkä vuoksi se lisää riskiä lihavuudelle ja ylipainolle. Ylipaino ja vyötärölihavuus lisäävät riskiä sairastua moniin eri syöpiin, kuten vaihdevuosien jälkeiseen rintasyöpään, suolistosyöpiin, kohdunrunгон syöpään, haimasyöpään, ruokatorven syöpään ja munaissyöpään. Ylipaino vaikuttaa myös syövän hoitoon ja siitä toipumiseen. Joka kolmas suomalaisista on lihava ja aikuista yli neljänneksellä on rasvamaksa. Alkoholin riskirajat on määritelty terveille työkäisille. Henkilölle, jolla on merkittävästi vyötärölihavuutta jo yksi alkoholiannos aiheuttaa yhtä paljon haittaa kuin neljä annosta hoikalle henkilölle.

Maailman terveysjärjestö WHO:n kolme keskeisintä suositusta alkoholihaittojen vähentämiseksi ovat saatavuuden rajoittaminen, hintasääntely ja alkoholimainonnan rajoittaminen. Alkoholihaittoja voidaan parhaiten ehkäistä ja vähentää soveltamalla kaikkia kolmea keinoa. Tulevaisuuden syöpätaakan vähentämisen kannalta on olennaista, että alkoholin kokonaiskulutus laskee edelleen. Alkoholin kotiinkuljetus tai etämyynti eivät edistä tätä tavoitetta, vaan madaltavat hankintakynnystä.

Esitystä perustellaan hallitusohjelman tavoitteilla reilun ja avoimen kilpailun edistämisestä ja alkoholipolitiikan uudistamisesta ”vastuullisesti eurooppalaiseen suuntaan”. Nämä tavoitteet ovat kuitenkin ristiriidassa terveyden edistämiseen ja ennaltaehkäisevään työhön liittyvien hallitusohjelmataavoitteiden kanssa sekä sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kasvun hillitsemiseen liittyvien hallitusohjelmataavoitteiden kanssa. Eurooppa on maanosien ykkönen alkoholinkulutuksessa ja Euroopan unionin alueella alkoholi aiheuttaa vuosittain noin 240 000 kuolemaa. ”Eurooppalainen suunta” alkoholipolitiikassa voidaan siis tulkita kyseenalaiseksi tavoitteeksi. Alkoholijuomien verkkokauppa ja toimitus tai kotiinkuljetus ovat sallittuja vain osassa Euroopan maista.

Esityksen vaikutusten arvioinnissa on todettu, että hallituksen esityksellä olisi vaikutuksia Alkon asemaan ja toiminnan taloudellisiin edellytyksiin. Syöpäjärjestöt pitää tätä haitallisena suuntana. Maailman terveysjärjestö WHO pitää pohjoismaisia alkoholimonopoleja tehokkaina, moderneina ja joustavina alkoholipolitiikan instrumentteina ja suosittelee Suomea säilyttämään Alkon monopoliaseman vahvojen alkoholijuomien myynnissä. Lisäksi voi todeta, että vaikka esityksellä mahdollistetaan uusien ulkomaisten toimijoiden pääsy Suomen markkinoille, saattaa alkoholin verkkokauppa ja kotiinkuljetus vahvistaa jo entisestään hyvin keskittyneiden päivittäistavarakauppatoimijoiden asemaa. Päivittäistavarakauppa on suurin alkoholin myyntikanava Suomessa. Vuonna 2024 52 prosenttia alkoholin tilastoidusta kulutuksesta ostettiin Alkon ulkopuolisesta vähittäismyynnistä eli elintarvikeliikkeistä, kioskeista ja liikenneasemilta, ja tämä osuus tulee muutoksen myötä todennäköisesti kasvamaan. Veronkorotukset eivät riitä kompensoimaan tämän alkoholin kulutusta todennäköisesti lisäävän muutoksen vaikutuksia.

Hartonen Sarianne
Syöpäjärjestöt